



Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
 Vanha talvitie 2-6 A 11
 00580 Helsinki
 olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

21.10.2021

Eduskunta
 Maatalousjaosto
 kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

VIITE Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö (HE 146/2021 vp), hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

ASIA Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön (SVK) lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 ja esittää sen kalatalouden edistämisen (30.40.51) osalta lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Tausta

Talousarvioesityksessä vuoden 2022 kertymäksi arvioidaan 10,425 miljoonaa euroa, kun vuonna 2021 arvioitu kertymä oli 8,9 miljoonaa euroa. Kasvua on 1,525 miljoonaa euroa eli 17,1 %.

Kalastuslain 82 §:n 1. momentin mukaan kalastonhoitomaksuina kertyneet varat käytetään seuraaviin käyttötarkoituksiin:

- 1) kalavesien kestävä käytön ja hoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta, ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kalastuksenvalvonnasta aiheutuviin kustannuksiin;
 - 2) kalatalousalueiden toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin;
 - 3) kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin;
 - 4) kalavesien yleiskalastusoikeuksien hyödyntämiseen sekä kalastusopastointiin perustuvasta käytöstä maksettaviin korvauksiin vesialueen omistajille; sekä
 - 5) valtiolle ja Metsähallitukselle kalastonhoitomaksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen.
- Lisäksi MMM voi käyttää maksuvaroja 2. momentin mukaisten menojen maksamiseen.

Kalastonhoitomaksuina kertyneiden varojen lisäksi kalatalouden edistämisen momentille esitetään hallitusohjelmakirjauksina 300 000 euroa kalastusmatkailuohjelmaan sekä 1 000 000 euroa kalastuslain toimeenpanoon ja tutkimustoimintaan.

Kalastuslain 82 §:n mukaisin käyttötarkoituksiin osoitettujen määrärahojen prosentuaaliset jakosuhteet (%) pohjautuvat kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietintöön vuodelta 2012 (Taulukko 1). Heti vuodesta 2016 lähtien on Metsähallitukselle kuitenkin osoitettu määrärahaosuus ollut suurempi alentaen muiden käyttötarkoitusten osuuksia. Hallituksen esittämät määrärahaosuudet ovat sittemmin pysyneet vuosina 2016–2021 varsin vakioina. Poikkeuksena on vuotta 2018 koskeva talousarvioesitys, jolloin budjettilakiesityksenä annetun kalastonhoitomaksun hinnankorotuksen arvioidusta lisäkertymästä 70 prosenttia ohjattiin omistajakorvauksiin. Tämän seurauksena käyttötarkoitusten 1–3 jako-osuus putosi noin viisi prosenttia ja vastaavasti omistajakorvaukset nousivat viisi prosenttia.

Taulukko 1. Kalatalouden edistämisen talousarvioehdotukset kalastuslain 82 §:n 1. momentin käyttötarkoituksiin vuosille 2016–2022 prosentuaalisina jakosuhteina esitettynä. *Vuosien 2021 ja 2022 osuuksien summasta määrärahaa 100 000–120 000 €, joka on varattu 82 §:n 2. momentin mukaisten menojen maksamiseen. Aiemmissa talousarvioesityksissä se on sisällytetty käyttötarkoituksiin 1–3, joten vuosien 2016–2020 talousarvioesityksissä ei käyttötarkoituksiin 1–3 osoitettu määräraha ole ollut täysimääräisesti niiden käytössä.

Kalastuslaki 82 §	Työryhmän esitys (2012**)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Käyttötarkoitukset 1-3	65,4	62,5	62,1	57,6	57,1	56,8	55,6	55,3
Käyttötarkoitus 4	30,8	30,2	29,9	35,4	35,4	35,6	35,6	35,8
Käyttötarkoitus 5	3,8	7,2	8,0	6,9	7,5	7,6	7,6	7,7
Summa (%)	100	100	100	100	100	100	98,9*	98,8*

** Laskettu kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietinnöstä vuodelta 2012.

Valtionvarainvaliokunta totesi vuosi sitten mietinnössään (VaVM 36/2020 vp) hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 kalatalouden edistämisestä seuraavasti: ”Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kulunut vuosi on saanut suomalaiset kalastamaan ennätysmäisen paljon. Koska lupakertymät jaetaan vuosi jälkikäteen, valiokunta on huolissaan siitä, ettei kalastuksen neuvontaan ja valvontaan osoitetuilla määrärahoilla pystytä vastaamaan uusien kalastajien tarpeisiin. Toiminnan jatkuvuus ei ratkea yhden vuoden lisärahoituksella, vaan tulevana vuosina sen edellytyksiä tulee selvittää laaja-alaisesti.”

Maa- ja metsätalousvaliokunta puolestaan korosti vuosi sitten omassa lausunnossaan (MmVL 23/2020 vp) vapaa-ajankalastuksen yhä kasvavaa merkitystä, jonka myötä tulee huomioida neuvonnan ja valvonnan lisäresurssit.

Edellä kuvatuista valiokuntien kannanotoista huolimatta ei kalatalouden edistämisen eri käyttötarkoitusten jakosuhteita muutettu vuosi sitten. Valtionvarainvaliokunta kuitenkin lisäsi momentille vuodelle 2021 SVK:n käyttöön 100 000 euroa kasvavaa vapaa-ajankalastajien neuvontatarvetta varten. Tällä rahalla SVK käynnisti erilaisille aikuisharrastajaryhmille räätälöidyn toiminnan kehittämisen vuonna 2021. Päätoimenpiteisiin kuuluivat kalastusharrastukseen kannustavat aikuistoiminnan seurapilotit ja laaja viestintäkampanja sekä järjestökoulutukset.

- Aloitteleville kalastusharrastajille suunnattuja seurapilotteja on tähän mennessä käynnistetty eri puolella Suomea yhdeksän kappaletta. Niistä saadut kokemukset ovat olleet erinomaisia ja vastaavalle toiminnalle nähdään kasvavaa tarvetta. Pilottien hyvät käytännöt ja kehitetyt tuotteet dokumentoidaan ja pyritään myöhemmin jalkauttamaan laajemmin seurakentälle vaikuttavuuden kasvattamiseksi.
- Kesän 2021 aikana toteutettiin aikuisille kohdennettu laaja viestintäkampanja, jonka avulla lisättiin kalastusharrastuksen näkyvyyttä eri medioissa sekä kannustettiin erityisesti työikäisiä aikuisia kalastusharrastuksen pariin. Monikanavaisen kampanjaan kuului radio-, yritys- ja vaikuttajayhteistyötä sekä kattavaa tiedotus- ja viestintätyötä kalastusharrastuksen medianäkyvyyden kasvattamiseksi. Kokonaistuloksina kaikista toimenpiteistä syntyi

18 800 000 näyttökertaa, joten kampanjan ansiosta kalastusharrastus näkyi ja kuului tehokkaasti ja ylläpiti kiinnostusta sitä kohtaan.

- Järjestökoulutuksissa käsitellään yhdistyshallinnon perusteita sekä tapahtumaviestinnän koulutusta, joiden avulla vahvistetaan tärkeää perusosaamista seuroissa ja valmiutta auttaa uusia harrastajia syventämään kalastustaitojaan. Koulutuksiin on luotu koulutusmateriaalit sekä käynnistetty koulutusten toteuttaminen koronapandemiarajoitusten helpotuttua.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön kanta

Kuluvat kaksi vuotta ovat osoittaneet, että kalastusharrastuksella on edelleen valtava vetovoima nyky-yhteiskunnassa. Koronapandemian aikaisen kalastuksen ja kalastajamäärien kasvun seurauksena kalastonhoitomaksukertymä kipusi ennätyksellisesti lähes 10,5 miljoonaan euron vuonna 2020, eikä vuonna 2021 siitä kauaksi jäädä. Viimeisimmät kertymät lähentelevät 10,6 miljoonan euron tavoitetta, joka sille asetettiin kalastuslain kokonaisuudistuksen jälkeisessä ensimmäisessä, vuotta 2016 koskevassa talousarviossa.

SVK:n arvion mukaan vuosi 2022 tulee olemaan erityisen tärkeä kalastusharrastuksen suosion ja kalastonhoitomaksukertymän kehityssuunnan kannalta. Mikäli harrastuksen houkuttelevuuteen on käytettävissä riittävästi rahoitusta, voidaan uusien ja harrastukseen palanneiden kalastajien sidettä kalastukseen tehokkaasti vahvistaa. Mutta mikäli harrastuksen edistämisvaroista tingitään, voivat muut koronapandemian aikana ulottumattomissa olleet harrastukset vähentää kiinnostusta kalastukseen ja kalastonhoitomaksun lunastamiseen.

Näin ollen SVK pitää erittäin tärkeänä, että kalatalouden vuoden 2022 edistämismäärärahojen jakamisessa katsotaan tulevaisuuteen ja pyritään varmistamaan kalastajamäärien ja lupakertymän suotuista kehitys pitkällä aikavälillä. SVK muistuttaa, että koko kalataloussektorin edistämisen rahoitus perustuu yksinomaan kalastuksen harrastajilta kerättyihin kalastonhoitomaksuvaroihin.

Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyi syksyllä 2019 vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategian. Se ohjaa kalataloushallintoa, -järjestöjä ja kalatalousalueita maamme vapaa-ajankalatalouden kehittämiseksi ja rahoittamiseksi vuosikausiksi eteenpäin.

SVK muistuttaa, että myös Marinin hallitusohjelmassa on luvattu toimeenpanna vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategiaa. Silti strategiassa kuvattua toimeenpanon ensimmäistä vaihetta (perustetaan strategian toimeenpanoryhmä) ei ole toteutettu eikä muitakaan konkreettisia toimenpiteitä ole hallituksen toimesta tehty. Toimeenpanoon ei myöskään ole osoitettu talousarvioesityksessä erillistä määrärahaa, toisin kuin esimerkiksi kalastusmatkailuohjelmalle sekä kalastuslain toimeenpanoon ja tutkimustoimintaan. Jälkimmäisen osalta SVK:lla ei ole tietoa, mitä määrärahalla on tarkoitus konkreettisesti tehdä.

Käyttötarkoituksiin 1–3 varattu budjetin prosentuaalinen osuus on ollut laskusuunnassa koko uuden kalastuslain ajan, vaikka niillä rahoitetaan sekä kalastajien neuvontaa että kalavesien hoitoa ja kalastuksen valvontaa. Myöskään valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2022 ei kalastusharrastuksen ja kalastonhoitomaksukertymän korkeana pitämisen etsikköaikaa ole tunnistettu, vaan käyttötarkoitusten 1–3 kustannuksella on kasvatettu käyttötarkoitusten 4 ja 5 prosentuaalisia osuuksia (Taulukko 1).

SVK kysyy, miksi prosenttipyöritykset kääntyvät aina viimeksi mainittujen eduksi? Tätä epäoikeudenmukaisuutta paljon suurempi epäkohta on SVK:n mukaan se, että käyttötarkoituksiin 1–3 esitetty prosentuaalinen osuus (55,3 %) on kasvanut jo 10,1 prosenttiyksikköä (1,05 milj. euroa) pienemmäksi, kuin mitä kalastuslain kokonaisuudistuksessa on esitetty (65,4 %).

SVK:n mukaan käyttötarkoitusten 1–3 määrärahoista tinkimisen on loputtava. Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon (MmVL 23/2020 vp) vedoten tulisi vuoden 2022 talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon vapaa-ajankalastuksen yhä kasvava merkitys ja sen neuvonnan ja valvonnan kasvavat resurssitarpeet. Hallituksen esittämän 5 770 000 euron (55,3 %) sijaan käyttötarkoituksiin 1–3 tulisi osoittaa 6 455 000 euroa (61,9 %), käyttötarkoitukseen 4 kuluva vuoden mukainen 3 170 000 euroa (30,4 %) ja käyttötarkoitukseen 5 hallituksen esityksen mukainen 800 000 euroa (7,7 %).

Tässäkin tapauksessa käyttötarkoitukset 1–3 olisivat kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietinnössä tunnistettuihin määrärahaosuuksiin verrattuna yhä suurin häviö. Muutos kuitenkin parantaisi mahdollisuuksia kalatalouden rahoitus pohjan pidemmän aikavälin vahvistamiseen ohjaamalla kalastuksen harrastajien maksamista kalastonhoitomaksuista hallituksen esitystä suuremman osan uusien ja tulevien harrastajien auttamiseen ja neuvomiseen sekä valvontaan ja kalavesien uuden kalastuslain mukaiseen hoitoon. Eri käyttötarkoitusten jakosuhteiden muuttaminen kuvatulla tavalla olisi samalla kustannustehokas ratkaisu valtionvarainvaliokunnan vuoden takaiseen mietintöön (VaVM 36/2020 vp), jossa nostettiin esiin tarve pidempi aikaiseen riittävän neuvonnan ja valvonnan rahoittamisen selvittämiseen.

SVK korostaa, että käyttötarkoituksen 4 tarkoittamat kalavesien omistajakorvaukset eivät ole korvamerkittyä kalavesien hoitorahaa, vaan korvausrahaa viehekalastuksen (= maksullisen yleiskalastusoikeuden) aiheuttamasta kalastusrasituksesta. Varat myöntävä ELY-keskus ei kalastuslain 83 §:n mukaan voi vaikuttaa korvausrahojen käyttöön, vaan omistajat voivat käyttää saamansa korvausrahat haluamallaan tavalla. Korvamerkkaamattoman rahoitusosan pitäminen kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän esittämää osuutta suurempana on pois kalavesien kestävästä käytöstä ja hoitoon (sis. MMM:n ja ELY-keskusten myöntämät hankeavustukset), valvontaan, sekä kalatalousalueiden toimintaan ja kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämiseen tarkoitettujen käyttötarkoitusten 1–3 määrärahasta.

Suomen vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön esitykset

SVK esittää vuoden 2022 talousarvioesityksestä alkaen muutosta kalatalouden edistämisen määrärahojen eri käyttötarkoitusten jakosuhteisiin. SVK esittää, että käyttötarkoituksiin 1–3 osoitetaan 61,9 % (6 455 000 euroa vuodelle 2022) ja käyttötarkoitukseen 4 osoitetaan 30,4 % (3 170 000 euroa vuodelle 2022) jaossa olevasta kalastonhoitomaksukertymästä. Käyttötarkoituksen 5 osuudeksi SVK kannattaa hallituksen esittämää 7,7 % (800 000 euroa vuodelle 2022).

SVK esittää, että kalatalouden edistämisen momentille lisätystä kalastuslain toimeenpanoon ja tutkimustoimintaan osoitetusta määrärahasta tulee voida rahoittaa myös vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategian toimeenpanosta aiheutuvia kustannuksia.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Olli Saari
toiminnanjohtaja